

Återrapportering av uppdrag att utreda hur Skolfam kan behållas vid vårdnadsöverlytt

Uppdrag och arbetssätt

Ärendet

I detta ärende ska socialnämnden fatta beslut om förvaltningens återrapportering av uppdraget att utreda hur Skolfam kan behållas vid vårdnadsöverlytt.

Beskrivning av ärendet

Göteborgs Stadsbudget för 2025 får Socialnämnden i Centrum uppdrag att utreda hur Skolfam kan behållas vid vårdnadsöverlytt. Utredningen har genomförts genom en genomgång av relevanta lagrum, föreskrifter, handböcker och styrdokument, inklusive Skolfams manual och ramverk. En omvärldsbevakning har genomförts genom intervjuer med utvalda kommuner samt dialog med enhetschef för Skolfam på grundskoleförvaltningen i Göteborg.

Vårdnadsöverlytt till familjehem

Enligt 22 kap. 14 § socialtjänstlagen (SoL) och 13 c § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ska frågan om vårdnadsöverflyttning särskilt övervägas när ett barn har varit placerat i samma familjehem i mer än två år. Därefter ska socialnämnden överväga frågan årligen.

Om barnet stadigvarande har vårdats i familjehemmet och det bedöms vara till barnets bästa att rådande förhållande får bestå, ska socialnämnden ansöka hos tingsrätten om att vårdnaden flyttas över till familjehemsföräldrarna enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken. Syftet är att ge barnet långsiktig trygghet, stabilitet och kontinuitet.

En vårdnadsöverlytt innebär att familjehemsföräldrarna utses till särskilt förordnade vårdnadshavare och därmed tar de över rätten och skyldigheten att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter, samt rollen som förmyndare, se 6 kap. 11 och 13 §§ och 10 kap. 3 § FB, från de tidigare vårdnadshavarna. Beslut blir aktuellt när återförening inte längre bedöms möjlig eller lämplig och familjehemmet utgör barnets primära och trygga omsorgsmiljö.

Förutsättningen är att barnet känner en större trygghet och känslomässig förankring än i sitt föräldrahem samt har en stark anknytning till familjehemmet och betraktar det som sitt hem. En överflyttning kan endast ske om familjehemsföräldrarna själva är beredda att ta över vårdsnaden.

Statistik maj 2025 gällande vårdnadsöverflyttningar Göteborgs stad

Tabellen nedan visar antal barn och unga 0 – 20 år som är vårdnadsöverflyttade efter en stadigvarande familjehemsplacering.

Per socialförvaltning och totalt staden 1 maj 2025	
Socialförvaltningen Centrum	35
Socialförvaltningen Hisingen	45
Socialförvaltningen Nordost	98
Socialförvaltningen Sydväst	51
Totalt Göteborgs stad	229

Socialnämndens roll och ansvar gentemot de nya vårdnadshavarna samt barnet efter en vårdnadsöverflyttning

När tingsrätten beslutat att vårdsnaden ska överflyttas till familjehemsföräldrarna och att de blir barnets särskilt förordnade vårdnadshavare upphör familjehemsplaceringen. Socialnämnden har dock kvar skyldigheter gentemot barnet och de nya vårdnadshavarna.

Socialnämnden, i den kommun som beslutat om familjehemsplaceringen, ska ge råd och stöd vid vårdnadsöverflyttning och även fortsatt, om de nya vårdnadshavarna begär det (22 kap 15 § SoL). Socialnämnden ska tillgodose de särskilda behov av insatser som barn och unga kan ha efter att ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts (18 kap 10 § SoL).

Efter vårdnadsöverflytten kan den tidigare placerande kommunen besluta om uppföljning av barnets situation i upp till sex månader (23 kap. 2 och 5 §§ SoL), om särskilda behov av skydd eller stöd finns.

Vid placering enligt LVU har den tidigare placerande kommunen en skyldighet att följa upp barnets situation i upp till sex månader efter att vården upphört (21 b och 21 c §§ LVU).

Syftet med uppföljningen och att erbjuda de nya vårdnadshavarna råd och stöd, är att säkerställa barnets välbefinnande, att de nya vårdnadshavarna får stöd i sitt föräldraskap, och att eventuella behov fångas upp så att hemkommunen (här: folkbokföringskommun) kan kontaktas vid behov av insatser. Vid behov av insatser är det barnets hemkommun som fattar beslut.

Skolans ansvar efter vårdnadsöverflyttning

Skolan ansvarar för att främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevens olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt (1 kap. 4 § skollagen). Elevers utveckling mot utbildningens mål ska stödjas och elevhälsan på skolan ska arbeta förebyggande och hälsofrämjande.

När vårdnaden överflyttats till de nya vårdnadshavarna påverkas inte skolans ansvar för barnets pedagogiska stöd.

Skolfam- en förebyggande insats till familjehemsplacerade barn

Organisering och styrning av Skolfam nationellt

Skolfam är en förebyggande insats som vilar på det gemensamma ansvaret mellan socialtjänst och skola. Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för att främja utvecklingen hos barn i samhällsvård, och skolan har ett ansvar att tillförsäkra alla barns rätt till utbildning enligt skollagen. Målet med Skolfam är att barnet ska gå ut grundskolan med behörighet till gymnasiet.

Modellen är manualstödd, vetenskapligt utvärderad, har inga licenskostnader och är fri för alla att använda. Stiftelsen Allmänna Barnhuset är nationell samordnare för Skolfam sedan 2013. Arbetet drivs i samverkan mellan utbildnings – och socialförvaltningarna i de kommuner som arbetar enligt modellen.

Manual och regelverk är grundläggande styrdokument för arbetsmodellen. Kommuner som arbetar enligt Skolfam förbinder sig att följa dessa dokument. Eventuella avvikelser från manualen och regelverk beslutas av Stiftelsen Allmänna Barnhuset i dialog med berörd kommun.

År 2025 är 20 kommuner anslutna till Skolfam. Dessa kommuner utgör tillsammans med Stiftelsen Allmänna Barnhuset ett nationellt nätverk med syfte att optimera effekterna av kommunernas arbete genom ett samordnat utvecklingsarbete och utbyte av erfarenheter. Processledare på Enheten för kvalitet representerar Skolfam Göteborg i en nationell styrgrupp ledd av Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Organisering och styrning av Skolfam Göteborg

Skolfamarbetet i Göteborg samordnas av processledare på Enheten för kvalitet och enhetschef från grundskoleförvaltning. Enhetschefen är chef för psykologer och specialpedagoger i Skolfamteamen. I Göteborgs styrgrupp för Skolfam deltar representanter för socialförvaltningarna och grundskoleförvaltningen. Styrgruppen har ett övergripande ansvar för att leda och utveckla Skolfamarbetet innebärande att fatta principiella beslut, säkerställa att arbetet följer nationell manual och ramverk och följa upp statistik. Styrgruppen hanterar också frågor om lokal anpassning inom modellens ramar.

En form av lokal anpassning i Göteborg är att styrgruppen, med inspiration av Skolfam modellen, beslutat om modellen ”Anpassad Skolfam” i Göteborg. Insatsen riktar sig till familjehemsplacerade barn som går i anpassad grundskola och modellen är utformad så att den fungerar för målgruppen. Målet med insatsen är att eleverna ska må bra, utvecklas och nå så långt som möjligt utifrån läroplan för anpassad grundskola.

Från 1 september 2024 har Göteborgs styrgrupp genomfört förändringar i Skolfams arbetssätt för att effektivisera insatsen med målet att flera barn skall kunna erbjudas Skolfam. Förändringarna har varit fler digitala möten, höjt riktmärke för antal ärenden per psykolog respektive specialpedagog och behovsprövning av antal kartläggningar. Grundprincipen med fyra professioner kvarstår, men uppstart kan i vissa fall ske utan psykolog. Förändringarna utvärderas och följs upp under hösten 2025 bland annat med enkäter till barn, familjehem, skola och de professionella. Syftet är att utvärdera om effektiviseringen har varit ändamålsenlig. Utvärderingens resultat skall redovisas och diskuteras med Stiftelsen Allmänna Barnhuset utifall avstegen ligger inom Skolfammodellens ram.

Skolfamteamets arbete

Skolfam är ett komplement till socialtjänstens familjehemsvård och elevhälsan på den skola som barnet går på. I det tvärprofessionella teamet arbetar:

- Familjehemssekreterare
- Barnsekreterare
- Specialpedagog
- Psykolog

Teamet arbetar för att skapa förutsättningar för barnet att nå sin fulla inlärningspotential.

Statistik maj 2025	Nordost/ Angered Två team	Nordost/ Bergsjön Tre team	Centrum Två team	Sydväst Två team	Hisingen Tre team	Totalt Tolv team
Pågående barn	53	80	51	45	77	306
Barn i kö till Skolfam	6	5	18	7	7	43
Planerade uppstarter för nya barn hösten 2025	4	5	5	10	5	29

Målgrupp för Skolfam

Skolfam omfattar familjehemsplacerade barn från förskoleklass till och med årskurs nio, vars placeringar bedöms som långvariga och där situationen är stabil vid uppstart. Med stabil menas här att det inte finns några pågående rättsprocesser runt placeringen eller

oklarheter kring placeringsformen. Modellen riktar sig enbart till barn inom grundskolan, inte anpassad grundskola.

Skolfams mål är att barnet lämnar grundskolan med behörighet till gymnasiet. Vid hemflytt, vårdnadsöverflytt, återtaget samtycke eller när barnet omplaceras i annan vårdform än familjehem, avslutas Skolfam i förtid.

Vid de två senaste årens kvalitetsuppföljningar för Göteborg har inga (0) respektive fem (5) skolfaminsatser avslutats i förtid pga. vårdnadsöverflytt. Siffror för kvalitetsrapporten för läsåret 2024/2025 har ännu ej sammanställts av Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Mätbarhet

Barnets utveckling följs med hjälp av standardiserade och åldersanpassade tester. Det rör sig om tester inom kognitiva funktioner, begåvningsprofil och grundläggande färdigheter i läsning, skrivning och matematik och upprepas enligt manualen efter två år. Det gör det möjligt att följa barnets inlärningskurva och avgöra om det stöd som ges är tillräckligt eller behöver justeras.

Avslutning av Skolfam

Som stöd till vårdnadshavarna och skolan att fortsatt följa upp barnets skolgång och utveckling efter att Skolfam avslutats görs en skriftlig sammanställning, kallat överlämningsdokument, av arbetet som gjorts. Dokumentet ska ge en tydlig bild av vilka kartläggningar och insatser som genomförts och hur de fungerat, vilka styrkor och utmaningar som identifierats, vilka områden som behöver uppmärksammas samt barnets egen uppfattning om sin skolgång och delaktig i processen. Dokumentet överlämnas till skolan och vårdnadshavarna.

Intervju med kommuner

Följande kommuner har intervjuats: Uddevalla, Gävle, Uppsala och Malmö. Urvalet har skett med utgångspunkt i variation i organisatoriska lösningar eller utifrån likheter med Göteborgs stad vad gäller befolkningsstruktur och socioekonomiska förutsättningar. Svaren från kommunerna varierar i omfattning och konkretisering.

Uddevalla är en kommun som sticker ut i arbetet med vårdnadsöverflyttningar.

Kommunen har de senaste åren haft en uttalad strategi att erbjuda de nya vårdnadshavarna stöd i liknande omfattning som under tiden barnet var placerat med syfte att flera familjehem är beredda att ta över vårdnaden. Insatser avslutas inte så länge behov kvarstår. Exempel på stöd är avlastningsfamilj i form av kontaktfamilj, rådgivning och samtalsstöd, umgängesstöd och i vissa fall extern handledning.

De särskilt förordnade vårdnadshavarna uppmuntras att fortsatt vända sig till familjehemsenheten i Uddevalla. Familjehemssekreterare deltar i vissa fall även vid skolmöten som ett stöd. Kontakt med de nya vårdnadshavarna tas var sjätte månad för att stämna av behovet av stöd. Det är få nya vårdnadshavare som använder sig av erbjudandet av råd och stöd.

Malmö arbetar med Skolfam som insats. Befolkningsstruktur och socioekonomisk sammansättning liknar på många sätt Göteborg. I Malmö är erfarenheten att vissa familjehem väljer att inte bli särskilt förordnade vårdnadshavare eftersom barnet då förlorar tillgången till Skolfam. De försöker dock vara flexibla i avslutet, och i vissa fall följs barnet en tid, till exempel fram till terminens slut. Denna praxis gäller både för barn som bor kvar i Malmö och för barn som är folkbokförda i annan kommun.

Gävle kommun arbetar också med Skolfam. Det förekommer att familjehem uttrycker önskemål om att barnet ska få behålla Skolfam även efter vårdnadsöverflytt, och ibland upplevs detta som ett hinder för att genomföra överflyttningen. När barnet, som vid en vårdnadsöverflyttning, inte längre är aktuellt inom socialtjänsten, kan Skolfam inte längre erbjudas som insats. Arbetet inför en överflyttning innefattar därför att stödja familjehemmet i kontakten med skolan, bland annat genom att tydliggöra vilka resurser och professioner som finns att tillgå inom den ordinarie elevhälsan. Vid avslutande skolmöte lyfts detta särskilt, och ansvaret för barnets fortsatta skolgång "lämnas över" till vårdnadshavarna och skolan.

En möjlighet för de nya vårdnadshavarna infördes under hösten 2024 om att kontakta Skolfams specialpedagoger för vägledning i skolrelaterade frågor. Möjligheten gällde endast om barnet haft insatsen Skolfam. Inga nya vårdnadshavare har vid intervjutillfället tagit kontakt för råd och stöd.

Uppsala kommun har ett generellt arbetssätt där skolstödande insatser erbjuds alla barn med skolplacering i kommunen oavsett om barnet bor med sina vårdnadshavare eller är placerat i samhällsvård oavsett hemkommun. I dagsläget finns ingen etablerad struktur för stöd efter vårdnadsöverflyttning. Det förekommer i informella samtal att det lyfts att särskilt förordnade vårdnadshavare kan vända sig till placeringsenheten vid behov av stöd, men de nya vårdnadshavarna utnyttjar sällan detta.

Förvaltningens bedömning

Skolfam är en manualbaserad modell som utgör ett komplement till den ordinarie elevhälsan och socialtjänstens familjehemsvård. Modellen förutsätter ett tvärprofessionellt team med familjehemssekreterare, barnsekreterare, psykolog och specialpedagog, och riktar sig enbart till barn som är placerade i familjehem.

När vårdnaden överflyttas till familjehemsföräldrarna upphör familjehemsplaceringen. Barnsekreterarens uppdrag avslutas då, vilket innebär att en central förutsättning i Skolfam-modellen faller bort. Eftersom barnet inte längre är placerat saknas dessutom rättslig grund för att fortsätta insatsen. Skolfam kan därför inte fortgå efter en vårdnadsöverflytt.

Om behov av stöd kvarstår efter vårdnadsöverflytten ansvarar socialnämnden i barnets hemkommun för att pröva behovet av insatser enligt socialtjänstlagen. Skolans huvudman har fortsatt ansvar enligt skollagen att säkerställa att eleven får den pedagogiska stöd som behövs.

Göteborgs Stad är ansluten till den nationella Skolfam-modellen och följer manual och ramverk. Enligt dessa avslutas Skolfam i samband med vårdnadsöverflytt. Andra

kommuner beskriver dock viss flexibilitet, till exempel att insatsen avslutas i anslutning till ett terminsslut eller att särskilda rådgivningsinsatser utvecklats för att ge skolstöd till de nya vårdnadshavarna. Dessa lösningar är dock inte en fortsättning av Skolfam, utan exempel på hur kommuner valt att tolka och utveckla sitt uppdrag om råd och stöd efter vårdnadsöverflytt.